Länsi-Suomen maakuntien liittojen yhteinen lausunto kirjelmästä U 52/2025 vp

eli Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Verkkojen Eurooppa -välineen perustamisesta vuosiksi 2028–2034, asetuksen (EU) 2024/1679 muuttamisesta ja asetuksen (EU) 2021/1153 kumoamisesta.

Länsi-Suomen maakuntien liitot toteavat, että Verkkojen Eurooppa ohjelman tarkoitus edistää yhteentoimivuutta, vähähiilisyyttä, älykkyyttä, turvallisuutta, kestävyyttä, häiriönsietokykyä sekä multimodaalisuutta parantavia liikennehankkeita unionin suuntaviivoista Euroopan laajuisen liikenneverkon kehittämiseksi, on hyvä.

Verkkojen Eurooppa -ohjelmalla edistettäisiin erityisesti hankkeita, joilla on rajat ylittävä ulottuvuus, mukaan lukien asetuksen liitteessä olevassa suuntaa antavassa luettelossa esitetyt yhteydet. Suomen osalta liite tunnistaa kuitenkin vain yhden rajat ylittävän yhteyden: Uumaja-Luulaja-Oulu. Länsi-Suomen maakuntien liitot huomauttavat, että listasta puuttuu mm. Helsinki–Tallinna-yhteys, joka sisältyy TEN-T-asetuksen (EU) 2024/1679 selvitettäviin yhteyksiin. Lisäksi Länsi-Suomen kytkeytyvyyden ja elinkeinoelämän kannalta merkittävä yhteys, joka liitteessä tulisi huomioida on Merenkurkun kiinteä yhteys Vaasasta Uumajaan.

Euroopan komission ja Naton arvioiden mukaan eurooppalaisen raideleveyden jatkaminen Suomeen on yksi Euroopan laajuisen sotilaallisen liikkuvuuden hankelistan prioriteeteista. Liitteessä mainittu Uumaja-Luulaja-Oulu on kirjelmän mukaan tunnistettu erityisesti sotilaallisen liikkuvuuden tarvelistalla eurooppalaisen raideleveyden Suomeen jatkamisen näkökulmasta. Länsi-Suomen maakuntien liitot korostavat näkemystä siitä, että eurooppalaisen raideleveyden kysymys on erittäin tärkeä niin pohjoisen yhteyksien osalta, kuin laajemmin koko pääradan osalta. Pohjoisessa päärata kytkeytyy eurooppalaiseen raideleveyteen Haaparannassa ja mahdollisesti tulevaisuudessa etelässä Rail Balticaan.

Lisäksi Perämerenkaaren raideyhteys ainoana tunnistettuna suomalaisena rajat ylittävänä yhteytenä uhkaa jättää Suomen pahasti eriarvoiseen asemaan verrattuna esimerkiksi Keski-Euroopan maihin. TEN-T-satamien ja näiden takamaayhteyksien maininta asetuksessa korjaa epäkohtaa vain hiukan. Suomelle satamien merkitys on yhteiskunnan, talouden ja kaupan näkökulmasta elintärkeä. Onkin kohtuutonta, mikäli Suomi jää EU:n keskeisen liikenteen rahoitusinstrumentin osalta häviäjäksi vain siitä syystä, että sillä on maarajaa ensi sijassa Venäjän eikä muiden EU-maiden kanssa.

Tämän tulisi nykyisessä geopoliittisessa tilanteessa vahvistaa, ei heikentää Suomen asemaa.

Länsi-Suomen maakuntien liitot huomauttavat, että myös valtiorajojen sisäpuolisia hankkeita tulee pystyä edistämään osana Verkkojen Eurooppa -ohjelmaa. Länsi-Suomen maakuntien liitot yhtyvät valtioneuvoston kantaan siinä, että rajat ylittävä ulottuvuus laajennettaisiin koskemaan Suomen osalta laajemmin eurooppalaisia liikennekäytäviä, jotta valtakunnallisen liikennejärjestelmän kannalta kriittisimmät tarpeet olisivat Verkkojen Eurooppa -ohjelman rahoituksen piirissä ja näin Suomi olisi rahoituksen osalta mahdollisimman tasavertaisessa asemassa suhteessa muihin EU maihin. Lisäksi kuten kirjelmässä on todettu, niin Euroopan tasolla ehdotettu rajat ylittäviin kehittämistarpeisiin keskittyminen todennäköisesti heikentäisi jäsenvaltioiden mahdollisuuksia toimeenpanna TEN-T-asetuksen mukaisia lakisääteisiä vaatimuksia ydinverkolla, laajennetulla ydinverkolla sekä kattavalla verkolla. Tämä toisi nykyistä suurempaa epävarmuutta jopa TEN-T-ydinverkkoon kuuluvien väylien kuten pääradan ja valtatien 4 rahoitusnäkymiin, nämä kun eivät valtaosilta pituudestaan ole luettavissa rajat ylittäviksi yhteyksiksi.

Valtateiden ja tiehankkeiden rahoitusta vaarantaa myös se, että CEF-asetusehdotuksessa on voimakas painotus nimenomaan raidehankkeisiin. Muun muassa liitteenä oleva suuntaa antava listaus rajat ylittävistä yhteyksistä on rakennettu raideyhteyksien pohjalta. Rahoitusta Suomen maantiehankkeisiin olisi saatavilla kirjelmän arvion mukaan pääsääntöisesti lähinnä vain sotilaallisen liikkuvuuden tarpeisiin.

Lisäksi TEN-T-kaupunkisolmut ovat keskeinen osa TEN-T-verkkoa, joihin liittyy TEN-T-asetuksen mukaisia sitovia vaatimuksia. TEN-T-asetus määrittää kaupunkisolmuille erilaisia vaatimuksia vihreän siirtymän, logistiikan jne. osalta. Kaupunkisolmujen EU-rahoitusta on pystyttävä kohdentamaan myös näihin liittyviin merkittäviin hankkeisiin. Näin Suomi pysyy osana Euroopan yhteistä liikennejärjestelmää ja varmistaa, että sen yhteydet tukevat kasvua, turvallisuutta ja kestävää liikkumista.

Suomen sijainti ja logistisesti haastava toimintaympäristö aiheuttavat sen, että pääradan kaltaiset sisämaan runkoyhteydet koko matkaltaan solmupisteineen ja kasvavine kaupunkiseutuineen ovat satamien lisäksi Suomen kansainvälisen saavutettavuuden ja logistiikan selkäranka. Satamayhteydet välittömine takamaayhteyksineen eivät yksin kata huoltovarmuuden ja sotilaallisen liikkuvuuden tarpeita, sillä tunnistettuja järjestelmätason kriittisiä pullonkauloja on kautta koko Suomen.

Länsi-Suomen maakuntien liitot yhtyvät valtioneuvoston kantaan siinä, että sotilaallisen liikkuvuuden keskeisten solmukohtien tulisi olla EU-rahoituskelpoisia myös TEN-T-verkon ulkopuolella. Länsi-Suomen maakuntien liitot katsovat, että Suomen kannalta edullisinta olisi ulottaa EU-rahoituskelpoisuus kaikkiin infraverkon sotilaallisen liikkuvuuden kohteisiin.

Liikenneverkkojen lisäksi Verkkojen Eurooppa -väline käsittelee myös energiainfrastruktuuria. Länsi-Suomen maakuntien liitot haluavat lopuksi todeta, että niin liikenteen kuin energian infran kehittämisen tulee olla kansallisesti suunnitelmallista ja perustua kattavaan kokonaisuuden hallintaan, pitkän aikavälin varautumiseen ja poikkeusolojen huomioimiseen. Lisäksi energiaverkkojen rajat ylittäviin hankkeisiin tulisi lukea myös uusiutuvan energian merikuljetukset sekä kuljetuksiin liittyvät satamat ja niiden energia- ja liikenneverkkojen yhteydet.

Mats Brandt Maakuntajohtaja Pohjanmaan liitto	Toni K. Laine Maakuntajohtaja Hämeen liitto	Heli Seppelvirta Maakuntajohtaja Etelä-Pohjanmaan liitto
Pekka Hokkanen Maakuntajohtaja Keski-Suomen liitto	Anna-Mari Ahonen Maakuntajohtaja Pirkanmaan liitto	Kristiina Salonen Maakuntajohtaja Satakuntaliitto